

Bibliografie

Pilíře nové ruské ideje

Ruská idea Nikolaje Berd'ajeva (OIKOYMENH, Praha 2003) je nejznámějším dílem na toto téma; zabývá se spíše náboženskými než nacionalistickými aspekty. Obecně mezi práce o hledání identity, osudovém předurčení Ruska a souvisejících tématech patří Wendy Helleman, *The Russian Idea. In Search of a New Identity* (Slavica Publishers, Bloomington 2003), James Billington, *Russia in Search of Itself* (Johns Hopkins University Press, Baltimore 2004), Michael Lane Bruner, *Strategies of Remembrance. The Rhetorical Dimensions of National Identity Construction* (University of South Carolina Press, Columbus 2002) a Marlène Laruelle, *Russian Nationalism and the National Reassertion of Russia* (Routledge, Londýn 2009). Dalším užitečným sborníkem textů je Geoffrey Hosking a Robert Service, ed., *Russian Nationalism, Past and Present* (St. Martin's Press, New York 1998).

K politicko-ideologickému vývoji v poslední dvaceti letech viz Victor a Victoria Trimondi, *Krieg der Religionen. Politik, Glaube und Terror im Zeichen der Apokalypse*

(W. Fink, Mnichov 2006). O černosotněncích viz Walter Laqueur, *Black Hundred. The Rise of the Extreme Right in Russia* (HarperCollins, New York 1993). Kniha Vadima Kožinova *Pravda „Černoj Sotni“* (Eksmo/Algoritm, Moskva 2006) nabízí obhajobu černosotněnců. Kožinov byl literárním kritikem a historikem, ale také předním pravocovým ideologem. Přestože nebyl komunistou, hájil Stalina proti jeho kritikům – tvrdil například, že Stalinův kult nebyl vytvořen v Sovětském svazu, ale v zahraničí.

Pro všeobecný přehled o ruských intelektuálních dějích příslušejících k tématu této knihy viz Andrzej Walicki, *The Slavophile Controversy. History of a Conservative Utopia in Nineteenth-Century Russian Thought* (Clarendon Press, Oxford 1975). Viz také obsáhlou antologii, kterou uspořádal Marc Raeff pod titulem *Russian Intellectual History* (Harcourt, Brace, New York 1966).

Nedávným dílem, zabývajícím se nejzevrubněji problémy konfabulace, je: William Hirstein, ed., *Confabulation. Views from Neuroscience, Psychiatry, Psychology and Philosophy* (Oxford University Press, Oxford 2009).

Konfabulace

Sebrané spisy Vladimira Solovjova vycházely v Petrohradě v letech 1911–1914. Česky vyšlo více než dvacet Solovjovových děl.

V angličtině, francouzštině a dalších jazycích, včetně češtiny, vyšla řada děl Nikolaje Berďajeva, mezi nimi i *Smysl dějin* (ISE, Praha 1995) a *Vlastní životopis* (Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2005). O Berďajevovi a nerovnosti, tématu, které fascinuje Putina, viz Marko Marković,

La philosophie de l'inégalité et les idées politiques de Nicolas Berdiaev (Nouvelles Éditions Latines, Paříž 1978).

Sebrané spisy Georgie Petroviče Fedotova ve dvanácti svazcích začaly v ruštině vycházet v roce 1996. Vybrané eseje vyšly rusky v řadě svazků ve Francii a ve Spojených státech, mezi nimi i *Lico Rossiji* (YMCA Press, Paříž 1976). Vzhledem ke svým politickým sklonům není dnes Fedotov v Rusku persona grata.

Iljin a fašismus

Ivana Iljina často citoval Putin a další dnešní ruské vůdčí politické osobnosti. V nedávných letech rusky znovu vyšla řada jeho děl včetně *O monarchii i respublike* (Sodruzhestvo, New York 1979).

Slavjanofilští a nacionalističtí autoři 19. století, o něž je v Rusku v současnosti největší zájem, jsou Nikolaj Danilevskij a Konstantin Leontějev. Danilevského klasická práce *Rusko a Evropa* (Olomouc 1897) vyšla v Rusku znovu v roce 1995 a existuje také životopis od Roberta E. MacMastera nazvaný *Danilevsky. A Russian Totalitarian Philosopher* (Harvard University Press, Cambridge, Ma 1967). Z díla Konstantina Leontějeva vyšlo česky *Byzantinismus a slovanstvo* (Pavel Mervart, Červený Kostelec 2011) nebo lze najít informace na knlleontiev.narod.ru a na jeho webové stránce v pravoslavie.ru.

Ruský mesianismus

Ruský mesianismus dosud zůstává opomíjeným tématem. Důležitou ranou studií je Emanuel Sarkisyanz, *Russland und der Messianismus des Orients* (J. C. B. Mohr,

Tübingen 1955). Viz také Leonid Kacis, *Russkaja Eschatologija i Russkaja Litěratūra* (OGI, Moskva 2000).

Pokud jde o Antikrista, je předním odborníkem Michael Hagemester (<http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/v-geschichte-und-kulturen-osteuropas/ehemalige/dr-michael-hagemester>). Některé relevantní texty v německém překladu lze najít v: Bodo Zelinsky, *Das Böse in der Russischen Kultur* (Böhlau, Kolín nad Rýnem 2008).

O dějinách koncepce „třetího Říma“ viz Peter Duncan, *Russian Messianism. Third Rome, Holy Revolution, Communism, and After* (Routledge, Londýn 2000).

Euroasianismus

O klasickém euroasianismu viz Otto Böss, *Die Lehre der Eurasier. Ein Beitrag zur Russischen Ideengeschichte des 20. Jahrhunderts* (O. Harrassowitz, Wiesbaden 1961). Základní manifest hnutí je vysvětlen v: Peter Savitsky, ed., *Exodus to the East [Ischod k Vostoku]* (Charles Schlacks Jr., Idyllwild, Ca 1996). Jak Alexandr Dugin and company převzali původní euroasianismus viz Marlène Laruelle, *Eurasianism. An Ideology of Empire* (John Hopkins University Press, Baltimore 2008) a Dmitry Shlapentokh, *Russia Between East and West. Scholarly Debates on Eurasianism* (Brill, Leiden 2006). Viz také Herman Pirchner, *Reviving Greater Russia? The Future of Russia's Borders with Belarus, Georgia, Kazakhstan, Moldova, and Ukraine* (American Foreign Policy Council, Washington, DC 2005). Wayne Vucinich se v práci *Russia and Asia. Essays on the Influence of Russia on the Asian Peoples* (Hoover Institution Press, Stanford University, Stanford,

Ca 1972) zabývá širšími problémy, ne specificky euroasianismem.

Ruský nacionalismus

K mnohému o nacionalismu v sovětském období: Nikolaj Mitrochin, *Russkaja Partija* (Novoje Litěraturnoje Obozrenije, Moskva 2003). Viz také John B. Dunlop, *The Faces of Contemporary Russian Nationalism* (Princeton University Press, Princeton, NJ 1983) a *The New Russian Nationalism* (Praeger, New York 1985) a Alexander Yanov, *The Russian Challenge and the Year 2000* (Basil Blackwell, New York 1987) a Marlène Laruelle, *In the Name of the Nation. Nationalism and Politics in Contemporary Russia* (Palgrave Macmillan, New York 2009).

Opozice

Marc Bennetts, *Kicking the Kremlin. Russia's New Dissidents and the Battle to Topple Putin* (Oneworld, Londýn 2014).

Oliver Bullough, *The Last Man in Russia. The Struggle to Save a Dying Nation* (Penguin Books, Londýn 2013).

Masha Gessen, *Words Will Break Cement. The Passion of Pussy Riot* (Riverhead Books, New York 2014).

Ben Judah, *Fragile Empire. How Russia Fell In and Out of Love with Vladimir Putin* (Yale University Press, New Haven 2013).

Konstantin Voronkov, Aleksej Navalnyj. *Groza Žulikov i Vorov* (Eksmo, Moskva 2012).

Dugin a Gumiljov

V ruštině a v angličtině je dostupných mnoho knih Alexandra Dugina, mimo jiné *Konspirologija* (Arktogeya, Moskva 1992), *The Fourth Political Theory* (Arktos, Londýn 2012) a *Putin vs. Putin. Vladimir Putin Viewed from the Right* (Arktos, Londýn 2014). Mnohé Duginovy přednášky jsou na YouTube a také na jeho webové stránce dugin.ru, kde je s ním také dlouhý rozhovor od Vladimira Poznera.

Lev Gumiljov má na internetu několik míst; viz jeho portál (<http://gumilevica.kulichki.net/>), kde je úplná bibliografie obsahující mimo jiné knihu *Drevňaja Rus i Velikaja Stěp* (Mysl, Moskva 1989); *Etnogenez i Biosfera Zemli* (Azbooka-Atticus, Leningrad 2013); a *Geografia Etnosa* (Nauka, Leningrad 1993). Bylo přeloženo mnoho jeho knih o Hunech, Chazarech, etnogenezi a tak dále. V češtině např. *Od Rusi k Rusku* (Dauphin, Praha 2012).

Pravoslavná církev

S. L. Frank, ed., *A Solovyov Anthology* (Scribner, New York 1950).

John Gordon Garrard a Carol Garrard, *Russian Orthodoxy Resurgent. Faith and Power in the New Russia* (Princeton University Press, Princeton, NJ 2008).

Konstantin Leontiev, *Against the Current. Selections from the Novels, Essays, Notes, and Letters of Konstantin Leontiev* (Weybright and Talley, New York 1969).

Christopher Marsh, *Burden or Blessing? Russian Orthodoxy and the Construction of Civil Society and Democracy*

(Boston University, Institute on Culture, Religion, and World Affairs, Boston 2004).

Birgit Menzel a Michael Hagemeister, *The New Age of Russia. Occult and Esoteric Dimensions* (Otto Sagner, Mnichov 2012). Hagemeister je v tomto oboru předním odborníkem; pro úplný seznam jeho publikací o *Protokolech sionských mudrců* a podobných tématech viz jeho webovou stránku <http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/v-geschichte-und-kulturen-osteuropas/ehemalige/dr-michael-hagemeister/>.

Jonathan Sutton, ed., *Orthodox Christianity and Contemporary Europe* (Peeters, Dudley, Ma 2003).

Michail Vostryšev, *Patriarch Tichon* (Molodaja Gvardija, Moskva 1995).

Radikální pravice

Za posledních patnáct let bylo vytvořeno velké množství pravicové extremistické literatury. Mezi úspěšné praktiky patří Nikolaj Starikov (<http://nstarikov.ru/en/>), obchodní ředitel prvního kanálu televize Sankt Petěrburg, prohlášený za druhého mistra konspirologie po Alexandru Duginovi. Protože asi 80 procent ruské veřejnosti přijímá informace o domácím a zahraničním dění z televize, neměl by se podceňovat příspěvek televizních tvůrců a spisovatelů, jako jsou Starikov a Michail Leontjev. Maxim Kalašnikov napsal bestsellery *Vojna s Golemom* (AST, Moskva 2006) a *Putin Inkorporejted* (Eksmo/Algoritm, Moskva 2013). Týdeník *Zavtra* (dříve *Děň*) je hláskou troubou tohoto tábora.

Zahraniční politika a petrostát

Anders Aslund a Michael McFaul, *Revolution in Orange. The Origins of Ukraine's Democratic Breakthrough* (Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC 2006).

Marshall Goldman, *Petrostate. Putin, Power, and the New Russia* (Oxford University Press, New York 2008).

Thane Gustafson, *Crisis Amid Plenty. The Politics of Soviet Energy under Brezhnev and Gorbachev* (Princeton University Press, Princeton, NJ 1991).

Thane Gustafson, *Capitalism Russian-Style* (Cambridge University Press, Cambridge 1999).

Thane Gustafson, *Wheel of Fortune. The Battle for Oil and Power in Russia* (Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Ma 2012).

Per Högselius, *Red Gas. Russia and the Origins of European Energy Dependence* (Palgrave Macmillan, New York 2012).

Edward Lucas, *Nová studená válka, aneb jak Kreml ohrožuje Rusko i Západ* (Mladá fronta, Praha 2008).

Jürgen Roth, *Gazprom – Das Unheimliche Imperium. Wie Wir Verbraucher Betrogen und Staaten Erpresst Werden* (Westend, Frankfurt nad Mohanem 2012).

David Satter, *Tma na úsvitu, nástup ruského zločinného státu* (Ideál, Praha 2008).

Angela Stent, *The Limits of Partnership. U.S.–Russian Relations in the Twenty-first Century* (Princeton University Press, Princeton, NJ 2014).

Jonathan P. Stern, *The Future of Russian Gas and Gazprom* (Oxford University Press, Oxford 2005).

Strobe Talbott, *The Russia Hand. A Memoir of Presidential Diplomacy* (Random House, New York 2002).

Dmitri Trenin, *Post-Imperium. A Eurasian Story* (Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC 2011).

Dmitri Trenin, *Getting Russia Right* (Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC 2007).

Oligarchové

David E. Hoffman, *The Oligarchs. Wealth and Power in the New Russia* (Public Affairs, New York 2001).

Richard Sakwa, *Putin and the Oligarchs. The Khodorkovsky-Yukos Affair* (I. B. Tauris, New York 2014).

Stalinismus a restalinizace

Venjamin Kolkovskij, 1953. *Likvidacija Stalina* (Eksmo, Moskva 2013).

Maria Lipman, Lev Gudkov a Lasha Bakradze, *The Stalin Puzzle. Deciphering Post-Soviet Public Opinion* (Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC 2013).

Sergej Minakov, 1937. *Zahovor Byl!* (Eksmo, Moskva 2010).

Konstantin Romaněnko, *Počemu něnavid'at Stalina. Vragi Rossiji Protiv Vožd'u* (IAuza-press, Moskva 2013).

Nodari Alexandrovič Simonia, *Istoriografija Stalinizma* (Rosspen, Moskva 2007).

Putin a putinismus

V posledním desetiletí byly uveřejněny mnohé Putinovy životopisy. Anglojazyčné jsou jako celek lepší než ruské –

ruské většinou buď patří do žánru hagiografie, nebo jsou striktně polemické. Z knih amerických a britských autorů se dají zmínit:

Anna Arutunyan, *Mystérium Putin. Feudalismus, korupce a Bůh v ruské společnosti* (Knižní klub, Praha 2012).

Peter Baker a Susan Glasser, *Kremlin Rising. Vladimir Putin's Russia and the End of Revolution* (Scribner, New York 2005).

Karen Dawisha, *Putin's Kleptocracy* (Simon and Schuster, New York 2014).

Masha Gessen, *The Man Without a Face. The Unlikely Rise of Vladimir Putin* (Riverhead Books, New York 2012).

Luke Harding, *Expelled. A Journalist's Descent into the Russian Mafia State* (Palgrave Macmillan, New York 2012).

Fiona Hill a Clifford Gaddy, *Mr. Putin. Operative in the Kremlin* (Brookings Institution Press, Washington, DC 2012).

Richard Sakwa, *Putin. Russia's Choice* (Routledge, Londýn 2004).

Andrei Soldatov a Irina Borogan, *The New Nobility. The Restoration of Russia's Security State and the Enduring Legacy of the KGB* (Public Affairs, New York 2010).

Dimitri Trenin, *Integracia* (Carnegie Foundation, Washington, DC 2006).

Viz také další knihy a články vydané Carnegie Foundation.

Nejlepší z knih o počátcích Putinovy vlády od ruských autorů jsou knihy Lilian Shevtsové, zejména *Putin's Russia* (Carnegie Endowment for International Peace, Washington, DC 2003). Vladimir Putin, *First Person* (Public

Affairs, New York 2000) je série rozhovorů s ruskými novináři o počátcích jeho vlády.

Viz též:

Stanislav Belkovskij, *Sušnost režima Putina* (Eksmo, Moskva 2012).

Edward Lucas, *Klam. Špioni a lži aneb jak Rusko obehlává Západ* (Mladá fronta, Praha 2012).

Aleksej Muchin, *Pokolenije 2008* (Algoritm, Moskva 2006).

Anna Politkovskaya, *Putin's Russia* (Harvill Press, Londýn 2004). Politkovská, přední investigativní novinářka, byla zavražděna. A jak se za takových okolností často stává, motivy a hlavní pachatelé nebyli nikdy úplně a jasně identifikováni.

Vladimir Soloviev, *Empire of Corruption* (Glagoslav Publications, Londýn 2014).

Rusko a islám

Gordon Hahn, *Russia's Islamic Threat* (Yale University Press, New Haven 2007).

Aleksej Malašenko, *Islam dlia Rossii* (Rosspen, Moskva 2007).